

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ КІРОВОГРАДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«СТАНЦІЯ ЮНИХ ТЕХНІКІВ КІРОВОГРАДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»
25006, м Кіровоград, вул.Яновського 60, тел. 33-65-83, E-Mail:sut-kr@ukr.net

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання міської
методичної ради ЦМСПС
від «__» _____ 2015 р.
№ _____

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Управління освіти
Кіровоградської міської ради
від «__» _____ 2015 р.
№ _____

Навчальна програма з позашкільної освіти
військово-патріотичного напрямку
гуртка «Юнармія»

1 рік навчання

Автор: Чорний Павло Георгійович – завідувач відділу військово-патріотичного виховання Комунального закладу «Станція юних техніків Кіровоградської міської ради», магістр управління навчальними закладами, викладач суспільно-гуманітарних дисциплін вищої категорії, координатор Кіровоградського обласного відділення асоціації українських письменників (АУП), голова міського осередку Кіровоградської обласної федерації спортивного карате (Представництво Асоціації Фунакоші Карате в Україні /F. S. K. A./, I Дан (чорний пояс) Української федерації карате (WKF), генерал-майор українського козацтва, академік міжнародної громадської організації «Міжнародна Академія Козацтва».

Рецензенти:

Наталія Чередніченко, кандидат педагогічних наук, директор комунального закладу «Педагогічний ліцей Кіровоградської міської ради Кіровоградської області»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму складено у відповідності до Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді (Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641), Положення про позашкільний навчальний заклад (Постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2001 р. № 433), Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.08.2004 р. № 651), Типових навчальних планів для організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки України (Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.07.2008 р. № 676), Методичних рекомендацій щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти (Додаток до листа Інституту інноваційних технологій і змісту освіти 05.06.2013 р. № 14 1/10-1685), Основних орієнтирів виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (Наказ Міністерства освіти і науки України, молоді та спорту України від 31.10.2011 № 1243), й розрахована для позаурочної педагогічної діяльності з учнями 9–11 класів загальноосвітніх шкіл, або з молоддю, віком 16 – 23 роки у позашкільних навчальних закладах, враховуючи вікові когнітивні особливості вихованців.

Актуальність саме такої навчальної Програми полягає у тому, що в наш час *військово-патріотичне виховання*, без перебільшення, – *це питання національної безпеки*. В свою чергу, нагальність запропонованої Програми обумовлено принциповим запитом нової Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, стосовно того, що «нині нам, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму», а також – виходячи з концептуального пріоритетного завдання на шляху інтегрування вітчизняної освіти в європейське співтовариство, суть якого – «визначення нової стратегії виховання як багатокomпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави».

Ймовірно, що цей заклик до радикальної перебудови сектору військово-патріотичного виховання вітчизняної державної освіти викликаний і тим, що в цій, найбільш відповідальній освітній галузі, й досі діють програми, прийняті ще у дореволюційний (тоталітарний чи корумповано-авторитарний час), які багато років дотепер використовувалися у навчально-

виховному процесі *по всій території України*, але, на практиці, *збанкрутували*, в силу тих історичних потрясінь, які переживає останнім часом наша держава і які, великою мірою, є наслідком попередньої освітньої політики.

У цьому драматичному контексті, всій прогресивній громадськості вже цілком стало зрозумілим, що військово-патріотичне виховання дітей і молоді повинне набути зовсім нової якості, приведеної в адекватність до тієї складної, багатомірної, неоднозначної та загрозливої ситуації, в якій натепер опинилася Україна та у відповідність до стандартів західної цивілізації (їх рецепція).

Тому Програма ставить за мету – частково й локально виправити ту об'єктивну ситуацію у вітчизняній освіті, в якій військово-патріотичне виховання є, фактично, девальвованим і звуженим до формату початкової військової підготовки та спорадичної військово-спортивної діяльності, що, ймовірно, відбулося, насамперед, з-за його методологічної невизначеності. Враховуючи це, Програма розглядає дефініції «військо-патріотичне виховання» і «початкова військова педагогіка та психологія» як синоніми, а їх наукові дискурси – як тотожні.

Програма використовує тезаурус, введений у контекст стандартів західної освіти, в якій ключове педагогічне поняття – «виховання» (education) має цілий спектр незвичних для вітчизняної педагогіки конотацій, серед яких найголовніші – «просвіта», «дисциплінування» та «виучка», які, на тлі плюралістичної моралі (відсутності «виховного стандарту»), не претендують (не мають законного права) сформулювати догматичні переконання (conviction) гуртківців.

Отже, новизна й оригінальність Програми полягає в тому, що її розроблено на парадигмальних засадах *попередньо ліберальної методології*, намагаючись бути у тренді глобалізації, лібералізації, модернізації, секуляризації та вестернізації вітчизняної державної шкільної та позашкільної державної освіти, яка вже безальтернативно визначилася і, у намаганнях революційної трансформації, набула, останнім часом, саме євроінтеграційного вектору, починаючи процеси викорінювання пережитків тоталітарного минулого, які блокують розвиток державної освіти своїм химерним псевдоморфізмом і породжують, у намаганні ризоматичного «відродження традицій», тільки пародійні симулякри, що сепарують українське суспільство і спантеличують молодь.

Метою даної Програми є допомога школі, сім'ї та громадськості у формуванні в учнівської та студентської молоді психофізичної готовності до захисту Вітчизни, мотивації юнаків і дівчат на здобуття військових професій

та виконання конституційного обов'язку щодо служби у Збройних силах України, в контексті сьогодення.

Досягнення поставленої мети передбачається у форматі діяльності позашкільного гуртка військово-патріотичного напрямку, шляхом реалізації навчальних, виховних, розвиваючих, практичних і творчих завдань, а саме:

- в межах окресленого програмного дискурсу, надання вихованцям компетентної та оперативної інформації;
- навчання гуртківців способам пошуку нової інформації та її перевірки;
- формування в гуртківців критичного мислення, що здійснюється у світоглядній системі координат послідовного лібералізму;
- дисциплінування вихованців (перш за все – власним прикладом);
- пробудження здорового інтересу й мотивації гуртківців до наукових і практичних аспектів військового патріотизму;
- рекламування служби в Збройних силах України;
- заохочення до тренування в секціях з військово-прикладних видів спорту та з бойових мистецтв;
- романтизація волонтерської діяльності;
- спонукання вихованців на конструктивну громадянську активність;
- здійснення профілактики та боротьби зі шкідливими звичками молоді;
- створення належного середовища для вдосконалення вихованцями навичок володіння державною мовою;
- створення сприятливого психологічного клімату для продуктивного засвоєння програмного матеріалу.

Програма має вищий рівень і розрахована на один рік навчання – 144 години на рік, 4 годин на тиждень. Розподіл годин у навчальній програмі гуртка є орієнтовним, бо потребує практичної апробації і подальшої корекції.

Враховуючи специфіку Програми, в організації роботи гуртка слушно дотриматися селективного підходу, а саме – жорстких вимог до професійної компетентності керівника гуртка (наявність вищої педагогічної освіти, суспільно-гуманітарного фаху та досвіду служби у збройних силах) й ретельний відбір вихованців (перш за все, їх добровільне бажання, морально-психологічна готовність до здобуття специфічних знань і, в разі неповноліття вихованців, згода батьків).

У ході гурткової роботи передбачається комплексне застосування класичних та інноваційних (у тому числі – інтерактивних) методів, форм і засобів освіти та контролю за досягненнями вихованців, використання спеціальної літератури та ілюстративних відеоматеріалів, з їх подальшим дискусійним обговоренням та творчим переосмисленням, іншої наочності та ТЗН.

До того ж, гуртківці мають займатися пошуковою роботою, узагальнюючи результати власних досліджень у вигляді повідомлень, доповідей, рефератів, презентацій та звітів, які перевіряються керівником гуртка, публічно заслуховуються, і обговорюють та занотують в робочий зошит, у вигляді окремих і довільних творчих напрацювань.

Програма має пропедевтичний характер і, у своїй реалізації, є, фактично, науково-практичним семінаром (спецкурсом) для майбутніх захисників Вітчизни (у першу чергу – майбутніх командирів).

Програму розроблялено у ході чисельних неформальних консультацій та дискусійних обговорень, з широкою аудиторією: учасниками бойових дій (ветеранами АТО та воїнами-інтернаціоналістами), з волонтерами, юристами, а, також, з прогресивно налаштованими педагогами-практиками та науковцями, зорієнтованими на проблематику вітчизняного та зарубіжного виховання юних патріотів, максимально врахувавши всі критичні зауваження та конструктивні побажання.

Зміст Програми структурований за наступними розділами:

1. Вступ.
2. Ми – українці!
3. Нас єднає держава!
4. Філософія війни.
5. Воїнська мораль.
6. Психологія війни.
7. Правові засади війни.
8. Військовий спорт та бойові мистецтва.
9. Інформаційна війна.
10. Збройні сили України.
11. Українці – громадяни світу!
12. Підсумкові заняття.

Вищий рівень, один рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ.	2	4	6
2.	Ми – українці!	2	6	8
3.	Нас єднає держава!	4	6	10
4.	Філософія війни.	4	8	12
5.	Воїнська мораль.	4	8	12
6.	Психологія війни.	6	6	12
7.	Правові засади війни.	6	4	10

8.	Військовий спорт та бойові мистецтва.	6	16	22
9.	Інформаційна війна.	6	6	12
10.	Збройні сили України.	6	20	26
11.	Українці – громадяни світу!	4	6	10
12.	Підсумкові заняття.	2	2	4
	Разом	52	92	144

Зміст навчального матеріалу:

1. Вступ (6 год.)

Теоретична частина: Презентація керівника гуртка (з вуст колеги, або представника адміністрації). Знайомство з членами гуртка. Ознайомлення з планом роботи гуртка, з правилами поведінки та безпеки життєдіяльності, з іншими вимогами. Оглядова інформація щодо змісту гурткових занять. Постановка мети роботи гуртка, очікуваних результатів та накреслення шляхів їх досягнення. Знайомство з поняттям «критичне мислення» та його структурою («аксіоматика» – «скептицизм» – «критицизм»). Способи систематизації сумарних знань. Критерії істини: логіка, практика, містика. Ліберальний концепт, як система координат для засвоєння знань.

Практична частина: Анкетування гуртківців. Написання твору на тему «Хто такий патріот?» (допустима анонімність). Проведення дискусії на тему «Як стати патріотом?». Підготовка доповідей і звітів. Виготовлення презентацій. Публічні виступи. Ведення робочого зошита.

2. Ми – українці! (8 год.)

Теоретична частина: Поняття ментальності. «Архетипи колективного несвідомого» К.Г.Юнга та «антропологічна структура уяви» Ж.Дюрана. Поліментальність українського народу: арійський вплив, скіфо-сарматський вплив, слов'янський вплив, варязький вплив, західноєвропейський вплив, туранський вплив, візантійський вплив, московський вплив тощо. Україна – перепуття євразійських міграційних шляхів. Антропологічні типи українців. Поняття Батьківщини. Відображення синкретичної ментальності в українській мові. Діалекти та суржик. Комуністичний проект «радянського народу» й ліберальний проект «плавильного тиглю» та їх наслідки. Полікультурність та поліконфесійність українського суспільства. Українська миролюбність через національний життєвий уклад, традиції, фольклор та історичний фактаж. Яскраві приклади «змушеної» української войовничості у вітчизняній історії.

Практична частина: Обговорення домашніх творів. Індивідуальна пошукова робота «Мій родовід» («Моє «генеалогічне древо»), «Віра наших предків», «Моя Батьківщина». Читання тематичної літератури та перегляд

рекомендованих відеоматеріалів, з подальшим дискусійним обговоренням. Підготовка доповідей і звітів. Написання домашніх творів. Зустрічі з експертами. Виготовлення презентацій. Публічні виступи. Ведення робочого зошита.

3. Нас єднає держава! (10 год.)

Теоретична частина: Етногенез: рід – плем'я – союз племен – етнос – лаос – нація. Національна (державна) ідея. Національна ідентичність. Закономірності державотворення. Нація етнічна і нація політична. Історичні особливості формування української держави. Поліетнічність української держави. Географічний детермінізм. Титульна нація. Дискримінація негативна і позитивна. Расизм та апартеїд. Фашизм і націонал-соціалізм. Націоналістичні витoki шовінізму. Ксенофобія і контркультура. Сепаратизм. Міжетнічні конфлікти. Міжнаціональні війни. Колоніалізм і неокolonіалізм. Діаспора. Геополітична стратегія України. Ядерний та без'ядерний статус. Блоковий та позаблоковий статус. Національна військова доктрина. Новітня українська державна стратегія з військово-патріотичного виховання.

Практична частина: Робота з політичною картою світу. Пошукові роботи: «Моя національність», «Етноси мого регіону», «Україна – європейська держава». «Українські субетноси», «Кримські татари в українській державі». Читання тематичної літератури та перегляд відеоматеріалів, з подальшим обговоренням. Екскурсії в місцеві установи державної влади. Зустрічі з державними службовцями та експертами. Знайомство з місцевими етнічними громадами. Підготовка доповідей і звітів. Виготовлення презентацій. Публічні виступи. Ведення робочого зошита.

4. Філософія війни (12 год.)

Теоретична частина: Поняття війни. Поняття ворога та його «демонізація». Причини та приводи війн. Сакральний характер війн у стародавні часи. Війни справедливі й несправедливі. Науково-технічний прогрес і війна. Національно-визвольна війна. Громадянська війна. Світова війна. Революційна війна. Зброя масового ураження. Військова провокація. Локальний збройний конфлікт. Гібридна війна. Партизанська війна. Сітьові війни. Зоряні війни. Інтервенція. Окупація. Підпільний спротив. Саботаж. Руїна. Біженці. Евакуація. Репресії проти мирного населення. Перемога. «Право переможця». Війни в українській історії та їх характер.

Практична частина: Робота з картами знаменитих битв, в яких брала участь Україна. Екскурсії в музеї, до меморіальних комплексів, по місцям бойової слави. Зустрічі з учасниками бойових дій. Ознайомлення з тематичною літературою й відеоматеріалами та їх обговорення. Підготовка

доповідей і звітів. Виготовлення презентацій. Публічні виступи. Ведення робочого зошита.

5. Воїнська мораль (12 год.)

Теоретична частина: Поняття військової моралі. Етика й етикет. Переконавання. Ініціація, обітниця, присяга. Військові касти й стани в історії людства. Військові кодекси честі. Ієрархія і субординація. Свобода. Гідність. Шляхетність. Гуманізм. Лицарський турнір. Честь мундиру. Дуель. Сеппуку. Зрада. Шпигунство. Боягузтво. Членоушкодження. Симуляція. Мародерство. Відвага. Мужність. Воїнська доблесть. Воїнська слава. Патріотизм. Урапатріотизм. Героїзм. Пантеон національних героїв. Волонтерство. Українські державні нагороди та відзнаки. Пацифізм. Белліцизм. Найманство. Військова шана. Вандалізм.

Практична частина: Штудіювання кодексів військової моралі з їх подальшим обговоренням. Доповіді щодо історичних прикладів беззаперечного та фейкового героїзму. Зустрічі з ветеранами. Перегляд тематичних відеоматеріалів. Екскурсії до пам'ятників героям. Написання творів і звітів. Розробка «Кодексу честі гуртківця». Підготовка доповідей і звітів. Виготовлення презентацій. Публічні виступи. Дискусії. Ведення робочого зошита.

6. Психологія війни (12 год.)

Теоретична частина: Поняття психіки. Інстинкт вбивці. «Війна усіх проти всіх» чи «людина – людині друг, товариш і брат»? «Око за око» чи «полюби ворога свого»? Страх. Беззастережність. «Шлях атлета» чи «шлях воїна»? «Шлях мавпи» чи «шлях кішки»? «Берсерк» чи «самурай»? «Військовий колектив» чи «військова команда»? Бойовий стрес. Бойовий транс. Ризик. Фанатизм. Реалії війни. Дідівщина. Полон. Придушення особистості. Голод. Тортури. Каліцтво. Страта. Досвід смерті. Ветеранський синдром. Способи психологічної адаптації в екстремальних умовах.

Практична частина: Психологічна регуляція. Психотехнічні ігри. Читання тематичної літератури. Перегляд тематичних фільмів. Зустріч з психологом чи психотерапевтом. Зустрічі з волонтерами. Участь у волонтерських заходах. Тестування. Екскурсія до анатомічного театру (добровільно). Написання творів і звітів. Підготовка повідомлень, доповідей та презентацій. Дискусії. Публічні виступи. Ведення робочого зошита.

7. Правові засади війни (10 год.)

Теоретична частина: Військове законодавство України. Загальний воїнський обов'язок. Військовий комісаріат. Механізм призова на дійсну військову службу. Мобілізація. Контрактна військова служба. Альтернативна військова служба. Стройова та позастройова військова служба. Випадки

непридатності до військової служби. Військовий злочин. Злочин проти людяності. Військовий трибунал. Дисциплінарний батальйон. Законодавство про зброю. Межі допустимої самооборони. Правовий статус волонтера. Суверенітет. Радикалізм. Екстремізм. Тероризм. Антитерористичні операції. Військові радники. Миротворці. Військова таємниця.

Практична частина: Екскурсії до військкомату, військової прокуратури та гауптвахти. Зустрічі з військовими юристами. Екскурсія у військову частину чи музей (перегляд експозиції озброєнь). Домашнє читання рекомендованої літератури та перегляд тематичних відеоматеріалів. Написання творів і звітів. Підготовка презентацій. Публічні виступи та дискусії. Ведення робочого зошита.

8. Військовий спорт та бойові мистецтва (22 год.)

Теоретична частина: Військово-прикладні види спорту. Бойові мистецтва планети. Традиційні та модернізовані єдиноборства. Бої без правил. Комбіновані бойові мистецтва. Професійні захворювання спортсмена-єдиноборця. Бойові мистецтва та неоспіритуалізм. Дискусія навколо автентичності бойового гопака.

Практична частина: Екскурсії до військово-спортивних секцій та секцій єдиноборств. Відвідування показових виступів та змагань. Зустрічі з тренерами та спортсменами. Перегляд рекламно-презентаційних відеоматеріалів. Читання рекомендованих книг. Написання творів і звітів. Підготовка презентацій. Дискусії та публічні виступи. Ведення робочого зошита.

9. Інформаційна війна (12 год.)

Теоретична частина: Маніпуляція свідомістю. Реклама. Агітація. Пропаганда. Контрпропаганда. Дезінформація. Фейк. Флейм. Тролінг. Прихована реклама. «Чорний PR». Стереотипи. Упередження. Забобони. Скепсис. Критицизм. Апорії. Софістика. Демагогія. Популізм. Риторичні тропи. Конспірологія.

Практична частина: Рольові тренінги. Диспути. Читання спеціальної літератури. Перегляд тематичних відеофільмів. Зустрічі з фахівцями. Написання домашніх творів та звітів. Виготовлення презентацій. Публічні виступи. Ведення робочого зошита.

10. Збройні сили України (26 год.)

Теоретична частина: Популярна історія Збройних сил України. Структура ЗСУ. Міністерство оборони України. Українські військові звання. Гвардія. Добровільні батальйони. Модернізація ЗСУ.

Практична частина: Екскурсії у військові частини. Захід «Одна доба в армії». Зустрічі з солдатами, офіцерами та військовими експертами.

Відвідування військових частин, вчень та показових заходів. Підготовка доповідей і звітів. Написання домашніх творів. Виготовлення презентацій. Публічні виступи та дискусії. Ведення робочого зошита.

11. Українці – громадяни світу! (10 год.)

Теоретична частина: Загальнолюдські цінності. Євроінтеграція. Вестернізація. Глобалізація. Глобалізм. Антиглобалізм. Космополітизм. Глобальні проблеми сучасності. Загроза нової світової війни. Світовий тероризм. Система міжнародної безпеки. Україна: футурологічний прогноз.

Практична частина: Читання рекомендованої літератури. Перегляд рекомендованих фільмів. Зустрічі з експертами. Підготовка доповідей і звітів. Написання домашніх творів. Виготовлення презентацій. Публічні виступи та дискусійні обговорення тематичних питань. Ведення робочого зошита.

12. Підсумкові заняття (4 год.)

Теоретична частина: Узагальнення навчально-виховної роботи гуртка. Виявлені тенденції. Досягнення та недоліки. Висновки. Поради на майбутнє. Відповіді на запитання.

Практична частина: Підсумкове анкетування гуртківців. Публічні співбесіди з вихованцями. Обмін враженнями. Усні та письмові відгуки про роботу гуртка (подяки, зауваження, побажання, пропозиції, у тому числі й від батьків вихованців). Обмін контактною інформацією. Групове фото (за бажанням).

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- комплексну інформацію, яка виходить за межі матеріалу шкільних навчальних програм, надану на заняттях гуртка, згідно його навчальної програми (перевіряється співбесідою), яка позитивно налаштовує на службу у Збройних силах України й на отримання військових професій;
- про реалії війни та належної військової підготовки;
- про переваги спеціальної психофізичної підготовки, що вмотивовує гуртківців на заняття військово-прикладними видами спорту та бойовими мистецтвами (факт запису гуртківців у спортивні секції).

Вихованці мають вміти:

- критично мислити (у ліберальному дискурсі);
- бути законослухняними (свідомо не порушувати чинного законодавства), самоорганізованими та дисциплінованими (свідомо дотримуватися етикету) у побутових та корпоративних середовищах;
- безпечно поводитися у суспільстві;

- розпізнавати маніпулятивні технології та протистояти їм;
- самостійно добувати інформацію й критично опрацьовувати її, за власним бажанням читати спеціальну (у тому числі, філософську) літературу, писати аналітичні твори і звіти, виступати з доповідями, презентаціями, толерантно вести аргументовану дискусійну полеміку;
- працювати з географічними картами;
- схематизувати матеріал на дошці;
- належно володіти державною мовою.

Вихованці мають набути досвід:

- здійснення елементарної психологічної саморегуляції, досягаючи емоційної рівноваги, а також використання в екстремальних ситуаціях запобіжних сценаріїв поведінки;
- самостійного пошуку корисної інформації, її перевірки і критичної оцінки;
- штудіювання спеціальної літератури;
- конспектування за лектором;
- написання аналітичних творів і творчих звітів;
- пошуку креативних рішень;
- ведення дискусій;
- використання наочності;
- виступів з, заздалегідь підготовленими, доповідями, презентаціями;
- здорового образу життя, позитивної самооцінки та безконфліктної комунікації;
- волонтерської допомоги та громадянської активності;
- належного володіння державною мовою.

Прогноз подібної виховної віддачі виходить зі стрижневої максими, що належно вихований громадянин-патріот, не вагаючись, віддасть своє життя за таку державу, яка зробила для цього громадянина усе можливе, щоб забезпечити його максимальні права і свободи!

ЛІТЕРАТУРА

1. Берн Э. Введение в психиатрию и психоанализ для непосвящённых / Э. Берн ; пер. с англ. А. И. Фёдоров. – Мн.: «Попурри», 2006. – 528 с.
2. Воронов И. А. Секретные боевые искусства Китая / И. А. Воронов. – СПб. : Б&К, 2000. – 242 с., ил.
3. Гашек Я. Похождения бравого солдата Швейка во время мировой войны / Я. Гашек. – М. : Пан Пресс, 2010. – 640 с.
4. Деникин А. Убить человека // Аналитическая газета «Секретные исследования»: [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://g-klimov.info/Publish/War-psy.htm>

5. Зенгер Х. фон. Стратегемы. О китайском искусстве жить и выживать / Х. фон Зенгер. – Том 1. – М. : Эксмо, 2004. – 512 с.
6. Зенгер Х. фон. Стратегемы. О китайском искусстве жить и выживать выживать / Х. фон Зенгер. – Том 2. – М. : Эксмо, 2004. – 512 с.
7. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием / С. Кара-Мурза. – М. : «Алгоритм», 2000. – 864 с.
8. Кодекс бусидо. Хагакурэ. Сокрытое в листе. – М. : Эксмо, 2004. – 432 с.
9. Кочергин А. Мужик с топором. Абсолютная беспощадность к самому себе / А.Кочергин. – СПб. : Крылов, 2007. – 320 с.
10. Леви В. Искусство быть собой / В. Леви. – М. : Знание, 1991. – 256 с.
11. Леви В. Искусство быть другим / В. Леви. – М. : Знание, 1980. – 208 с.
12. Макиавелли Н. Государь. Размышления над первой декадой Тита Ливия / Н. Макиавелли ; пер. с ит.: Тананушко. – Мн. : Харвест, 2004. – 703 с.
13. Малявин В. В. Тридцать шесть стратегем. Китайские секреты успеха / В. В. Малявин. – М. : Белые альвы, 2000. – 192 с.
14. Преображенский К. Г. Как стать японцем / К. Г. Преображенский. – М. : Молодая гвардия, 1989. – 284 с.
15. Преображенский К. Г. Спортивное кимоно (Очерки о спорте в Японии) / К. Г. Преображенский. – М.: Физкультура и спорт, 1985. – 125 с.
16. Сенека. Моральні листи до Луцілія / Сенека. – К. : Основи, 1999 (2-е вид.). – 608 с.
17. Сенченко Н. И. Невидимый заговор против человечества / Н. И. Сенченко. – К. : МАУП, 2007. – 800 с.
18. Сенченко Н. И. Тотальная дезинформация человечества / Н. И. Сенченко. – М. : МИД Осознание, 2013. – 412 с.
19. Сенчуков Ю. Ю. Да-цзе-шу – искусство пресечения боя / Ю. Ю. Сенчуков. – Мн. : Современное слово, 1998. – 352 с.
20. Суворов В. Контроль / В. Суворов. – М. : АСТ, 2006. – 352 с.
21. Сунь-цзы, У-цзы. Трактаты о военном искусстве / Сунь-цзы, У-цзы ; пер. с кит. Н. И. Конрада. – М. : ООО «Издательство Аст»; СПб.: Terra Fantastica, 2002. – 558 с.
22. Тарас А. Боевая машина: руководство по самозащите / А. Тарас. – Мн. : Харвест, 1997. – 406 с.
23. Фредерик Дж. Ловрет. Путь и сила. Секреты японской стратегии / Ф. Дж. Ловрет ; пер. с англ. В. Пузанов. – К. : София, 2000. – 272 с.
24. Хорев В. Круги на воде: Окинавское Кобудо в современной жизни / В. Хорев. – Ростов-на-Дону. : «Феникс», 2001. – 510 с.
25. Цзен Н. В., Пахомов Ю. В. Психотренинг: игры и упражнения / Н. В. Цзен, Ю. В. Пахомов. – М. : Независимая фирма «Класс», 1999. – 272 с.

ДОДАТОК:

ФІЛЬМОГРАФІЯ

1. «Апокаліпсис» (2006 р.), реж. Мел Гібсон.
2. «Батьківщина» (2015 р.), реж. Павло Лунгін та ін.
3. «Бійцівський клуб» (1999 р.), реж. Девід Фінчер.
4. «В зоні особливої уваги» (1980), реж. Андрій Малюков.
5. «Війна» (2002 р.), реж. Олексій Балабанов.
6. «Герой» (2002 р.), реж. Чжан Імоу.
7. «Життя Пі» (2012 р.), реж. Енг Лі.
8. «Здатність вбити людину» [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=_xQM7dSuv0I
9. «Зоряний десант» (1997 р.), реж. Пол Верховен.
10. «Йди і дивись» (1985 р.), реж. Елем Клімов.
11. «Кавказький бранець» (1996 р.), реж. Сергій Бодров.
12. «Кисневий голод» (1992 р.), реж. Андрій Дончик.
13. «Креміль» (2012 р.), реж. Володимир Єпіфанцев та Олександр Аншютц.
14. «Креміль 2: Визволення» (2013 р.), реж. Володимир Єпіфанцев.
15. «Мирний воїн» (2006 р.), реж. Віктор Сальва.
16. «Миротворці» (2002 р.), реж. Даніель Кальпарсоро.
17. «Останній самурай» (2003 р.), реж. Едвард Цвік.
18. «Патріот» (2000 р.), реж. Роланд Еммеріх.
19. «Пес-привид: Шлях самурая» (1999 р.), реж. Джим Джармуш.
20. «Правда про вбивство» (частина 2) The Truth About Killing (part 2) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=INFQMivTlkI>
21. «Роби раз!» (1989 р.), реж. Андрій Малюков.
22. «Сафарі №6» (1990 р.), реж. Андреїс Аболс.
23. «Снайпер» (1993 р.), реж. Луїс Льоса.
24. «Спаситель» (1998 р.), реж. Предраг Антонієвич.
25. «Суцільнометалева оболонка» (1987 р.), реж. Стенлі Кубрик.
26. «Універсальний солдат» (1992 р.), реж. Роланд Еммеріх.
27. «Хоробре серце» (1995 р.), реж. Мел Гібсон.
28. «Чистилище» (1997 р.), реж. Михайло Єрмолов та Олександр Невзоров.
29. «Штрафбат» (2004 р.), реж. Микола Досталь.
30. «9 рота» (2005 р.), реж. Федір Бондарчук.